

Attachment in the Context of the Risky Use of Alcohol and Illegal Drugs and Interpersonal Problems

WOLT, R.¹, HALAMA, P.²

¹Drug Addiction Treatment Centre, Banská Bystrica, Slovak Republic

²Department of Psychology, Faculty of Arts, Trnava University, Trnava, Slovak Republic

Citation: Wolt, R., Halama, P. (2014). Vzťahová väzba v kontexte rizikového užívania alkoholu, nelegálnych drog a interpersonálnych problémov. *Adiktologie*, 14(2), 146–157.

BACKGROUND: The study draws on the current concept of attachment, which considers personal attachment as an important factor in adult behaviour and experiencing, especially in relation to interpersonal relationships and risky behaviour. **AIMS:** The aim of the study was to identify relationships between attachment and the risky use of alcohol and illegal drugs, as well as the level of interpersonal problems. **DESIGN AND MEASUREMENTS:** The study used a correlational design and the following measures: Relationship Scale Questionnaire for measuring attachment, Inventory of Interpersonal Problems for the measurement of levels of interpersonal problems, and MAST and DAST for measuring the risky use of alcohol and drugs. **PARTICIPANTS:** 184 university students with a mean age of 20.96

years, 53 males with a mean age of 21.52 years and 131 females with a mean age of 20.73 years. **RESULTS:** The results confirmed that risky drug use correlated negatively with secure attachment and positively with insecure attachment featuring an underlying fearful and preoccupied attachment style. As for alcohol use, relationships with the dismissing attachment style in men and preoccupied attachment style in women were shown. The results also confirmed that secure attachment correlates with lower levels of interpersonal problems. It was also confirmed that interpersonal problems correlate with higher levels of illegal drug use. **CONCLUSIONS:** Both attachment and the level of interpersonal problems are significant predictors of the risky use of illegal drugs and alcohol.

KEY WORDS: ATTACHMENT – INTERPERSONAL PROBLEMS – RISKY ILLEGAL DRUG USE

Submitted: 31 / JULY / 2013

Accepted: 17 / APRIL / 2014

Grant support: The study was supported by the VEGA grant agency, Project No. 1/0250/12.

Address for correspondence: Richard Wolt, PhD / wolt@cpldz-bb.sk / Drug Addiction Treatment Centre, Cesta k nemocnici 55, 974 01 Banská Bystrica, Slovak Republic

Vztáhová väzba v kontexte rizikového užívania alkoholu, nelegálnych drog a interpersonálnych problémov

WOLT, R.¹, HALAMA, P.²

¹Centrum pre liečbu drogových závislostí, Banská Bystrica, Slovensko

²Katedra psychológie, Filozofická fakulta Trnavskej univerzity, Trnava, Slovensko

Citace: Wolt, R., Halama, P. (2014). Vztáhová väzba v kontexte rizikového užívania alkoholu, nelegálnych drog a interpersonálnych problémov. *Adiktologie*, 14(2), 146–157.

VÝCHODISKÁ: Štúdia vychádza zo súčasného konceptu dospeljej vzťahovej väzby, ktorá vníma osobnú vzťahovú väzbu ako významný faktor dospelého správania a prežívania, najmä v interpersonálnych vzťahoch, a tiež rizikového správania. **CIELE:** Cieľom štúdie bolo zistiť súvislosti medzi vzťahovou väzbou a rizikovým užívaním alkoholu a nelegálnych drog ako aj s úrovňou interpersonálnych problémov. **METÓDY:** V štúdiu bol použitý korelačný dizajn a použité boli: Dotazník škály vzťahov na meranie vzťahovej väzby, Inventár interpersonálnych problémov na meranie úrovne interpersonálnych problémov, MAST a DAST na meranie rizikového užívania alkoholu a drog. **SÚBOR:** 184 vysokoškolských študentov s priemerným vekom 20,96 roka, z toho 53 mužov s priemerným vekom 21,52 roka a 131 žien s priemerným vekom 20,73 roka.

VÝSLEDKY: Výsledky potvrdili, že rizikové užívanie nelegálnych drog koreluje negatívne s bezpečnou vzťahovou väzbou a pozitívne s neistou vzťahovou väzbou, na pozadí ktorej stojí bojzlivý a zaoberajúci sa štýl vzťahovej väzby. Vo vzťahu k užívaniu alkoholu sa súvislosť potvrdila s odmietavým vzťahovým štýlom vzťahovej väzby u mužov a u žien so zaoberajúcim sa štýlom vzťahovej väzby. Výsledky tiež potvrdili, že bezpečná vzťahová väzba súvisí s menšou mierou interpersonálnych problémov. Taktiež sa potvrdilo, že interpersonálne problémy súvisia s vyššou mierou užívania nelegálnych drog. **ZÁVERY:** Vzťahová väzba aj miera interpersonálnych problémov sú významným prediktorom rizikového užívania nelegálnych drog ako aj alkoholu.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: VZŤAHOVÁ VÄZBA – INTERPERSONÁLNE PROBLÉMY – RIZIKOVÉ UŽÍVANIE NELEGÁLNYCH DROG

Došlo do redakcie: 31 / ČERVENEC / 2013

Přijato k tisku: 17 / DUBEN / 2014

Grantová podpora: Štúdia bola podporená grantovou agentúrou VEGA, č. projektu 1/0250/12.

Korespondenční adresa: PhDr. Ing. Richard Wolt, Ph.D. / wolt@cpldz-bb.sk / Centrum pre liečbu drogových závislostí, Cesta k nemocnici 55, 974 01 Banská Bystrica, Slovensko

● 1 ÚVOD

Rizikové užívanie psychoaktívnych látok patrí medzi jedny z najzávažnejších spoločenských problémov. Tento fenomén spôsobuje mnohé spoločenské, materiálne, ale aj zdravotné a psychosociálne škody. Práve preto je dôležité spoznávať psychologické a sociálne súvislosti tohto javu. V posledných dvoch desaťročiach sa v súvislosti s psychologickým fungovaním dospelých osôb spomína aj vzťahová väzba. V našom príspevku sa chceme bližšie zamerať na súvislosti medzi vzťahovou väzbou, interpersonálnymi problémami a rizikovým užívaním psychoaktívnych látok.

● 1 / 1 Vzťahová väzba a zneužívanie psychoaktívnych látok

Podľa Johna Bowlbyho „...vzťahová väzba nevymizne spolu s detstvom, ale pretrváva po celý život. Človek si vyberá staré alebo nové postavy a udržuje k nim blízkosť alebo s nimi komunikuje. Zatiaľ čo výsledok správania zostáva v podstate rovnakým ako predtým, prostriedky na jeho dosiahnutie sú stále rozmanitejšie...“ (Bowlby, 2010, p. 302). Ainsworthová (in Adamovová, Halama, 2009) vníma vzťahovú väzbu ako kognitívnu a emocionálnu stránku vzťahu a tiež ako charakteristiku, ktorá odráža vnútorné usporiadanie človeka. Bezpečná vzťahová väzba je predpokladom psychickej vyrovnanosti počas detstva i dospelosti. Psychické zážitky z útleho detstva máme uložené v nevedomí po celý život a neustále vplývajú na naše psychické prežívanie a správanie. Opakujúce sa vzťahové interakcie vyúsťujú do pomerne stabilných mentálnych reprezentácií seba, partnera a vzťahov (Mikulincer, Shaver, 2007). Modelové predstavy o osobách, ku ktorým si človek vytvoril vzťahovú väzbu v detstve, a tiež predstavy o sebe z tohto obdobia, majú tendenciu relatívne nemenne pretrvávajúť počas celého života. V dôsledku toho si človek prispôsobuje každú novú osobu, ku ktorej vyvíja vzťahovú väzbu, k svojmu modelu. Taktiež očakáva, že sa takáto osoba bude k nemu správať a vnímať ho v súlade s jeho sebaobrazom (Bowlby, 2010). U dospelých teória vzťahovej väzby slúži na vysvetlenie individuálnych rozdielov vo vnímaní, pociťovaní a správaní v kontexte blízkych vzťahov v adolescencii a dospelosti. Podľa teórie vystávajú tieto individuálne rozdiely na základe skúseností v predchádzajúcich blízkych vzťahoch (Nofle, Shaver, 2006). Ako uvádza Carver (1997), tí dospelí, ktorých vzťahová väzba bola v detstve bezpečnou, sa budú bezpečne vzťahovať aj k svojim partnerom, blízkym osobám, zatiaľ čo dospelí s neistou vzťahovou väzbou budú viac vzdialení vo vzťahoch, menej dôverujúci, ambivalentní, odmietajúci. Podľa Mikulincera a Shavera (2007, p. 25) „...štýl vzťahového správania sa určitého človeka odráža jeho/jej najčastejšie dostupné pracovné modely a typické fungovanie jeho/jej vzťahového systému v špecifickom vzťahu alebo v rôznych interpersonálnych vzťahoch...“.

Vývinové faktory, medzi ktoré patrí aj kvalita vzťahovej väzby, zohrávajú významnú úlohu v adaptácii vysokoškolských študentov na nové prostredie a majú tiež vzťah k rizikovému správaniu (Kenny, Rice, 1995). Výskumy preukázali, že prechod na vysokú školu je potencionálne stresujúcim momentom, udalosťou a aktivuje systém vzťahovej väzby študentov. V priebehu tohto prechodu mladí dospelí často prežívajú ich prvé dlhodobšie odlúčenie od rodičov a priateľov (Larose, Bernier, Tarabulsky, 2005). Naviac, študenti môžu byť zmätení v pocitoch viažúcich sa na odlúčenie od rodičov. Aj keď ide o obdobie túžobne očakávanej nezávislosti, študenti môžu rovnako prežívať úzkosť. Pri vstupe do nového prostredia často prežívajú pocity neistoty a ambivalencie pri konfrontácii sa s novým stresorom a zodpovednosťami (Mikulincer, Florian, 1998).

Primárnou funkciou vzťahovej väzby je interpersonálna regulácia emocionálnych zážitkov, ktorá je súčasťou sebaregulácie ako multidimenzionálneho konštruktu. Podľa Mikulincera a Shavera (2007) narúša vzťahová neistota sebareguláciu, ovplyvňuje blízke vzťahy, dôležité životné úlohy a osobný rast. Problémy v sebaregulácii zvyšujú zraniteľnosť voči rozvoju rizikového správania, zahŕňajúc aj užívanie psychoaktívnych látok. Neistá vzťahová väzba vedie k rozvoju nízkej úrovne sebaregulácie, čo zvyšuje riziko zneužívania alkoholu a drog (napr. Zeinali et al., 2011). Ľudia s bezpečnou vzťahovou väzbou vyhľadávajú sociálnu oporu pri zvládaní stresu, zatiaľ čo ľudia s neistou vzťahovou väzbou majú tendenciu vyhľadávať iné zdroje, ako napríklad alkohol alebo drogy ako zvládacie mechanizmy. Ľudia s neistou vzťahovou väzbou si vytvorili alternatívne, sekundárne spôsoby regulácie emócií, ktoré uprednostňujú pred vyhľadávaním blízkosti vzťahovej figúry. Napr. dospelí s vyhýbavým pripútavacím správaním tak môžu deaktivovať systém pripútania, a to zrieknutím sa hľadania opory a spoliehaním sa najmä na seba v situácii ohrozenia. Pri regulácií svojich emócií sa snažia blokovat emocionálne stavy asociované s myšlienkami ohrozenia, pretože tieto by mohli aktivovať nechcené potreby, spomienky. Úzkostní dospelí regulujú svoje emócie prostredníctvom signalizovania alebo prejavovania svojich obáv a potrieb, častým preháňaním a prezentovaním seba samých ako mimoriadne citlivých osôb voči zraneniu (Mikulincer, Shaver, 2008). Viaceré výskumné zistenia potvrdili vzťah medzi neistou vzťahovou väzbou a nadmerným zneužívaním alkoholu alebo drog. Kassel, Wardlová a Roberts (2007) uvádzajú prehľad výskumných zistení o vzťahovej väzbe v súvislosti so závislosťou. Neistá vzťahová väzba súvisí s frekvenciou pitia a vyhľadávania alkoholu ako prostriedku pre zvládanie stresu a emocionálnej nepohody, podobne ako aj u iných návykových látok, kde výskyt ich zneužívania bol častejší u ľudí s neistou vzťahovou väzbou. Výsledky ich výskumu, v ktorom sa zamerali na vzťah medzi vzťahovou väzbou v dospelosti a užívaním návykových látok u vysokoškolákov, preu-

kázali existenciu vzťahu medzi užívaním tabakových výrobkov, marihuany a alkoholu u študentov s neistou úzkostnou vzťahovou väzbou ako spôsobu vyrovnávania sa s nepríjemnými pocitmi. Podľa autorov sa ukazuje, že strach z opustenia (úzkostná vzťahová väzba) je dôležitým aspektom neistého vzťahového správania sa v zmysle predikcie užívania návykových látok. Mikulincer a Shaver (2007) uvádzajú, že ľudia s vyhýbavou vzťahovou väzbou, ktorí sa snažia uniknúť pred ich vlastnou psychickou nepohodou, môžu zneužívať alkohol a drogy ako prostriedok vyhnúť sa nepríjemným pocitom. Ľudia s úzkostnou vzťahovou väzbou, ktorí majú problémy s emocionálnou kontrolou, môžu zneužívať alkohol a drogy na zľahčenie prežívanej nepohody a blokovanie nekontrolovateľného toku nepríjemných myšlienok a pocitov.

● 1 / 2 Interpersonálne problémy a vzťahová väzba

Bartholomewová a Thompsonová (1995) poukazujú na to, že zistenia v oblasti vzťahovej väzby u dospelých preukázali, že prvky vzťahovej väzby môžu ovplyvňovať správanie v širokom rozsahu rôznych sociálnych situácií a že mnohé sociálne vzťahy zdieľajú podobné prvky so vzťahovými väzbami, ako napr. poskytovanie podpory a pod. Horowitz, Rosenberg a Bartholomewová (1993) vyslovili predpoklad, že interpersonálne problémy vyvstávajú aj z histórie vzťahovej väzby daného človeka, a tak rôzne štýly vzťahovej väzby budú korešpondovať s rôznymi typmi problémov v medziludských vzťahoch. Interpersonálne problémy často odrážajú konflikt medzi túžbou človeka vyjadriť určité správanie a jeho obavami z možných následkov pri vyjadrení takéhoto správania. Tieto konflikty súvisia s vývinom vzťahovej väzby a históriou interpersonálneho vývoja daného človeka (Horowitz, Rosenberg, Bartholomew, 1993). Niektoré zo stratégií pripútavacieho správania, ktoré boli funkčnými v detstve, nemusia fungovať adaptívne v neskoršom veku. Spôsob, akým fungujú ľudia s neistou vzťahovou väzbou v interpersonálnych vzťahoch, môže viesť k tomu, že okolím budú posilnené ich vnútorné pracovné modely. To môže viesť k redukcii sociálnej podpory a tiež neistá vzťahová väzba môže byť jedným z rizikových faktorov pre vznik a rozvoj psychopatológie (Ma, 2006). Výskum týkajúci sa vzájomného vzťahu dimenzií vzťahovej väzby v dospelosti a súčasných interpersonálnych vzťahov preukázal, že ľudia s viac bojzlivým a menej bezpečným štýlom vzťahovej väzby uvádzali viac negatívnych sociálnych vzťahov v dospelosti, menej podpory a viac konfliktov. Ľudia so zaoberajúcim sa štýlom vzťahovej väzby vyšší počet konfliktových vzťahov, ale zároveň menej prežívaného zranenia, väčšiu mieru afiliácie k druhým (Gallo, Smith, Ruiz, 2003). Ľudia s neistou vzťahovou väzbou bývajú menej spokojní v medziludských vzťahoch, chýba im pozitívny pohľad na seba

a druhých, prežívajú viac negatívnych emócií v sociálnych interakciách (Pietromonaco, Barrett, 1997).

● 2 CIEĽ ŠTÚDIE

Cieľom nášho výskumu bolo overiť, aký je súvis vzťahovej väzby so sociálnym správaním a prežívaním v kontexte rizikového užívania psychoaktívnych látok. V súlade s výskumnými zisteniami uvedenými v teoretickej časti príspevku sme predpokladali, že vyššia úroveň neistej vzťahovej väzby bude pozitívne korelovať s vyššou úrovňou rizikového užívania psychoaktívnych látok. Naopak, vyššia úroveň bezpečnej vzťahovej väzby bude negatívne korelovať s úrovňou rizikového užívania psychoaktívnych látok. Zamerali sme sa tiež na overenie súvislosti vzťahovej väzby s mierou interpersonálnych problémov.

● 3 VÝSKUMNÝ SÚBOR

Výskumný súbor tvorilo 184 vysokoškolských študentov, ktorým bola administrovaná sada dotazníkov. Svoj súhlas so spracovaním údajov potvrdili podpísaním informovaného súhlasu. Z celkového počtu 184 študentov s priemerným vekom 20,96 roka, štandardná odchýlka 1,88, z toho bolo 53 mužov s priemerným vekom 21,52 roka (SD 1,92) a 131 žien s priemerným vekom 20,73 roka (SD 1,83). Dotazníky boli administrované osobne počas výučby po dohode s vyučujúcimi a súhlase študentov, a to na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici a Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre.

Vyplnením dotazníkov študenti vyjadrili informovaný súhlas so spracovaním získaných dát pre vedecké účely.

● 4 MERACIE NÁSTROJE

Dotazník škály vzťahov (Relationship Scale Questionnaire, Griffin, Bartholomew, 1994), bol použitý na meranie vzťahovej väzby. Pozostáva z 30 položiek, kde na 5bodovej škále sa má opytovaný vyjadriť, v akom rozsahu ho jednotlivé vyjadrenia najviac charakterizujú. Dotazník podáva informáciu o skóre v štyroch štýloch vzťahového správania – bezpečný, bojzlivý, odmietavý a zaoberajúci sa. Ľudia s bezpečným štýlom vzťahovej väzby sa cítia isto, pohodlne a autonómne vo vzťahoch. Bojzlivý štýl vzťahovej väzby charakterizuje strach z intimity, anticipácia odmietnutia inými. Odmietavý štýl je charakteristický potrebou a snahou držať si odstup vo vzťahoch s cieľom zachovať svoju nezávislosť a nezraniteľnosť. Zaoberajúci sa štýl vzťahovej väzby sa vyznačuje prílišným zaoberaním sa vzťahmi a inými ľuďmi (Bartholomew, Horowitz, 1991). Okrem týchto vymenovaných štýlov vzťahovej väzby sme vypočítali súhrnnú premennú pre všetky štýly neistej väzby (bojzlivý, odmietavý a zaoberajúci sa) a nazvali sme ju neistá vzťahová väzba. Uvádzaná miera vnútornej konzistencie (Cronbachovo alfa) pre bezpečný štýl vzťahovej väzby je .50, pre bojzlivý a odmietavý štýl .73 a zaoberajúci sa štýl .61.

Na meranie úrovne interpersonálnych problémov bol použitý **Inventár interpersonálnych problémov** (Inventory of Interpersonal Problems – SC, Soldz et al., 1995). Dotazník je skrátenou formou pôvodného dotazníka interpersonálnych problémov, ktorý vyvinul Horowitz s kolegami. Dotazník má 32 položiek, ktoré sýtia 8 škál reprezentujúcich rôzne typy interpersonálnych problémov. – arogantnosť (PA), zlomyseľnosť (BC), chlad (DE), sociálnu vyhýbavosť (FG), neasertivitu (HI), prílišné prispôsobovanie (JK), prílišné sebaobetovanie (LM), intruzívnosť (NO). Pre osoby s vysokým skóre arogantnosti je príznačná prílišná kontrola, až sklony k manipulativnosti. Škála zlomyseľnosti vyjadruje časté prežívanie hnevu a podráždenia ako aj potreby pomstiť sa. Ľudia so zvýšeným chladom ťažko vytvárajú dlhodobé vzťahy s inými a majú problémy prežívať vzťahovú blízkosť. Sociálne vyhýbanie korešponduje s prežívaním úzkosti a zahanbenia v prítomnosti druhých ľudí. Vysoké skóre neasertívnosti naznačuje nedostatok seba dôvery. Prílišné prispôsobovanie sa manifestuje prehnanou submisívnosťou a vyhýbaním sa odmietavým reakciám v snahe potešiť iných. V škále prílišného sebaobetovania najvyššie skórujú ľudia, ktorí až príliš často poskytujú pomoc a majú problémy stanoviť si v tomto limit. Intruzívnosť zahrnuje extraverziu, ale aj problémy tráviť čas o samote a prílišné otváranie sa pri kontakte s druhými ľuďmi. Autori uvádzajú hodnotu celkovej vnútornej konzistencie (Cronbachovo alfa) testu 0.89. Dotazník bol preložený do slovenčiny, aj bola overovaná jeho validita na klientoch so závislosťou (Klimas, Halama, 2008).

Dotazník MAST (The Michigan Alcohol Screening Test), ktorého autorom je Selzer (1971), obsahuje 25 položiek zameraných na detekciu škodlivého užívania alkoholu, na ktoré respondent odpovedá výberom odpovede áno-nie. Uvádzaná miera vnútornej konzistencie (Cronbachovo alfa) je v rozpätí 0.83–0.93. Príklad položiek: „Môžete bez ťažkostí prestať piť po jednom-dvoch pohárikoch?“ „Myslí si Vaše okolie o Vás, že ste bežný konzument/ka?“ „Vyhľadali ste už niekedy pomoc kvôli svojmu pitiu?“ Vysoké skóre v dotazníku poukazuje na vysokú mieru závažnosti problémového pitia.

Dotazník DAST-20 (Drug Abuse Screening Test), ktorého autorom je H. A. Skinner (1982), má 20 položiek zameraných na detekciu škodlivého užívania drog, na ktoré respondent odpovedá výberom odpovede áno-nie. Vychádza z dotazníka MAST a pôvodnej verzie DAST, ktorá obsahovala 28 položiek. Autor uvádza vysokú mieru vnútornej konzistencie (Cronbachovo alfa=0.95). Príklad položiek: „Keď sa rozhodnete, ste vždy schopný/á prestať brať drogy?“ „Cítili ste sa niekedy previniť kvôli užívaniu drog?“ „Objavili sa u Vás abstinenčné príznaky, keď ste prestali užívať drogy?“ Vysoké skóre v dotazníku poukazuje na vysokú mieru závažnosti zneužívania drog.

Získané údaje sme spracovali prostredníctvom štatistického softwaru SPSS s využitím frekvenčných a korelačných metód.

● 5 VÝSLEDKY

Údaje týkajúce sa rizikového užívania alkoholu a drog v našom výskumnom súbore uvádzame v *tabuľkách 1, 2, 3, 4* najprv pre celý súbor a potom pre mužov a ženy oddelene. V dotazníku DAST je za problémového užívateľa drog považovaný ten, ktorý skóruje 6 a viac bodov. V našom súbore sa to týka 7 respondentov (3 muži a 4 ženy), čo predstavuje 3,8 % výskumného súboru. V dotazníku MAST je respondent dosahujúci skóre 4 a viac bodov hodnotený ako rizikový, problémový užívateľ alkoholu. V našom súbore túto úroveň spĺňa 58 respondentov (31,5 %), z toho 25 mužov a 33 žien. Ďalej sme realizovali Spearmanovu korelačnú analýzu vzťahov medzi jednotlivými štýlmi vzťahovej väzby a rizikovým užívaním psychoaktívnych látok u mužov a žien, ako aj na celom súbore. Výsledky sú zobrazené v *tabuľke 5*. Čo sa týka zneužívania nelegálnych drog, ukázalo sa, že u mužov bezpečná vzťahová väzba signifikantne súvisí s nižšou mierou zneužívania nelegálnych drog, odmietať vzťahová väzba s vyššou mierou zneužívania nelegálnych drog. U žien neistá vzťahová väzba vykazuje vzťah s mierou užívania drog, a to pozitívny (vyššia miera neistej vzťahovej väzby súvisí s vyššou mierou rizikového užívania drog). Na úrovni jednotlivých dimenzií neistej vzťahovej väzby možno vidieť signifikantné korelácie s rizikovým užívaním drog u bojzlivého a zaoberajúceho sa štýlu vzťahovej väzby.

Čo sa týka rizikového užívania alkoholu u mužov, podobne ako v prípade rizikového užívania nelegálnych drog, bezpečná vzťahová väzba signifikantne súvisí s nižšou mierou rizikového pitia a odmietať vzťahová väzba s vyššou mierou rizikového užívania alkoholu. U žien štatistická analýza odhalila signifikantnú koreláciu rizikového užívania alkoholu len so zaoberajúcim sa štýlom vzťahovej väzby.

Následne sme vypočítali Spearmanove korelácie medzi vzťahovou väzbou a mierou interpersonálnych problémov. Výsledky pre celý súbor ako aj pre ženy a mužov osobitne sú zobrazené v *tabuľkách 6, 6a a 6b*. Ako vidieť z tabuliek, analýza odhalila množstvo signifikantných korelácií. Študenti s bezpečnou vzťahovou väzbou vykazujú menšiu mieru interpersonálnych problémov vo všeobecnosti (celkové skóre IIP). Menšia miera týchto problémov sa prejavuje aj v niektorých typoch problémov, u žien najmä v dimenzii interpersonálny chlad, zlomyseľnosť, prílišné prispôsobovanie a intruzívnosť, u mužov v dimenzii arogantnosť, chlad a prílišné prispôsobovanie. Študentov s neistou vzťahovou väzbou charakterizuje väčšia miera interpersonálnych problémov. Čo sa týka jednotlivých dimenzií, vyznačujú sa väčšou mierou zlomyseľnosti, chladu, prílišnej prispôsobivosti a sociálnej vyhýbavosti.

Tabuľka 1 / Table 1

Distribúcia skóre v dotazníku DAST-20 pre celý súbor
Distribution of the DAST-20 scores for the whole sample

skóre	frekvencia	percentuálny podiel	kumulatívne percentá
,00	145	78,8	78,8
1,00	12	6,5	85,3
2,00	8	4,3	89,7
3,00	6	3,3	92,9
4,00	4	2,2	95,1
5,00	3	1,6	96,7
6,00	4	2,2	98,9
9,00	2	1,1	100,0
total	184	100,0	

Tabuľka 2 / Table 2

Distribúcia skóre v dotazníku DAST-20 u mužov a žien
Distribution of the DAST-20 scores of the men and women

skóre	muži			ženy		
	frekvencia	percentuálny podiel	kumulatívne percentá	frekvencia	percentuálny podiel	kumulatívne percentá
,00	42	79,2	79,2	103	78,6	78,6
1,00				12	9,2	87,8
2,00	2	3,8	83	6	4,6	92,4
3,00	2	3,8	86,8	4	3,1	95,4
4,00	4	7,5	94,3			
5,00				3	2,3	97,7
6,00	3	5,7	100,0	1	0,8	98,5
9,00				2	1,5	100,0
total	53	100,0		131	100,0	

Tabuľka 3 / Table 3

Distribúcia skóre v dotazníku MAST pre celý súbor
Distribution of the MAST scores for the whole sample

skóre	frekvencia	percentuálny podiel	kumulatívne percentá
,00	45	24,5	24,5
1,00	36	19,6	44,0
2,00	12	6,5	50,5
3,00	33	17,9	68,5
4,00	17	9,2	77,7
5,00	14	7,6	85,3
6,00	10	5,4	90,8
8,00	2	1,1	91,8
9,00	1	,5	92,4
10,00	2	1,1	93,5
11,00	3	1,6	95,1
12,00	3	1,6	96,7
14,00	2	1,1	97,8
20,00	4	2,2	100,0
total	184	100,0	

Tabuľka 4 / Table 4

Distribúcia skóre v dotazníku MAST u mužov a žien

Distribution of the MAST scores of the men and women

skóre	muži			ženy		
	frekvencia	percentuálny podiel	kumulatívne percentá	frekvencia	percentuálny podiel	kumulatívne percentá
,00	10	18,9	18,9	35	26,7	26,7
1,00	7	13,2	32,1	29	22,1	48,9
2,00	6	11,3	43,4	6	4,6	53,4
3,00	5	9,4	52,8	28	21,4	74,8
4,00	7	13,2	66,0	10	7,6	82,4
5,00	11	20,8	86,8	3	2,3	84,7
6,00	4	7,5	94,3	6	4,6	89,3
8,00				2	1,5	90,8
9,00				1	0,8	91,6
10,00				2	1,5	93,1
11,00				3	2,3	95,4
12,00	3	5,7	100,0			
14,00				2	1,5	96,9
20,00				4	3,1	100,0
total	53	100,0		131	100,0	

Tabuľka 5 / Table 5

Spearmanova korelačná analýza vzťahovej väzby a rizikového užívania alkoholu a drog

Spearman correlational analysis of attachment and risky alcohol and drug use

	DAST		MAST		DAST	MAST
	muži	ženy	muži	ženy		
bezpečný štýl	-0,457 **	-0,067	-0,272 **	-0,077	-0,174 *	-0,129
neistý štýl	0,203	0,214 *	-0,102	0,171	0,215 **	0,102
bojazlivý štýl	0,070	0,253 **	-0,209	0,170	0,227 **	0,090
zaoberajúci sa štýl	-0,097	0,220 *	-0,266	0,196 *	0,143	0,105
odmietavý štýl	0,435 **	-0,007	0,362 *	0,004	0,127	0,078

** p <= 0,01 * p <= 0,05

Korelácie sme realizovali aj na úrovni jednotlivých dimenzií nejistej vzťahovej väzby. Bojazlivý typ vzťahovej väzby študentov v našom výskumnom súbore súvisí s väčšou zlomyseľnosťou, sociálnou vyhýbavosťou a chladom, u mužov aj s neasertívnosťou. Zaoberajúci sa štýl taktiež súvisí s väčšou zlomyseľnosťou, sociálnou vyhýbavosťou a chladom, tiež aj s prílišným prispôbovaním u žien a u mužov s prílišným sebaobetovaním. U žien sme nezistili signifikantné korelácie odmietavého štýlu vzťahovej väzby s jednotlivými dimenziami interpersonálnych problémov. U mužov odmietavý štýl vzťahovej väzby súvisí s menšou mierou prispôbovania a väčšou mierou sebaobetovania.

Taktiež sme vypočítali korelácie medzi jednotlivými dimenziami interpersonálnych problémov a užívania alkoholu a drog (*tabuľka 7*). Výsledky poukazujú na vzájomný vzťah medzi užívaním nelegálnych drog a celkovou mierou interpersonálnych problémov študentov v našom výskumnom súbore. Vo vzťahu k jednotlivým dimenziám sa preukázal súvis rizikového užívania nelegálnych drog u mužov s arogantnosťou, zlomyseľnosťou, chladom, u žien so zlomyseľnosťou, sociálnym vyhýbaním sa a prílišnou intruzívnosťou. Muži skórujúci vyššie v dotazníku DAST skórujú vyššie aj v inventári interpersonálnych problémov, častejšie prežívajú hnev a podráždenie, potrebu pomstiť sa a mať kontrolu.

Tabuľka 6 / Table 6

Spearmanove korelácie medzi štýlmi vzťahovej väzby a dimenziami interpersonálnych problémov
Spearman correlations between attachment styles and dimensions of interpersonal problems

Štýl vzťahovej väzby/IIP	bezpečný	neistý	bojazlivý	zaoberajúci	odmietavý
arogantnosť	-0,113	0,085	0,165 *	0,094	-0,049
zlomyseľnosť	-0,216 **	0,314 **	0,389 **	0,324 **	-0,023
chlad	-0,424 **	0,512 **	0,583 **	0,467 **	0,082
sociálna vyhýbavosť	-0,136	0,315 **	0,365 **	0,377 **	-0,131
neasertivita	-0,071	0,090	0,144	0,069	-0,020
prílišná prispôsobivosť	-0,198 **	0,052	0,099	0,284 **	- 0,200 **
prílišné sebaobetovanie	0,109	0,056	-0,070	-0,067	0,146
intruzívnosť	-0,187 *	0,042	0,052	0,167 *	-0,097
celkové skóre IIP	-0,291 **	0,393 **	0,417 **	0,434 **	-0,011

** $p < = 0,01$ * $p < = 0,05$

Tabuľka 6a / Table 6a

Spearmanove korelácie medzi štýlmi vzťahovej väzby a dimenziami interpersonálnych problémov u mužov
Spearman correlations between attachment styles and dimensions of interpersonal problems of the men

Štýl vzťahovej väzby/IIP	bezpečný	neistý	bojazlivý	zaoberajúci	odmietavý
arogantnosť	-0,549**	0,226	0,242	0,180	0,018
zlomyseľnosť	-0,155	0,447**	0,350*	0,443**	-0,054
chlad	-0,292*	0,651**	0,657**	0,541**	0,090
sociálna vyhýbavosť	-0,186	0,502**	0,615**	0,644**	-0,252
neasertivita	-0,058	0,177	0,518**	0,160	-0,154
prílišná prispôsobivosť	-0,110	-0,259	-0,002	0,032	-0,451**
prílišné sebaobetovanie	0,369**	0,098	-0,110	-0,364**	0,467**
intruzívnosť	-0,205	-0,088	-0,116	0,122	-0,144
celkové skóre IIP	-0,348**	0,495**	0,539**	0,447**	-0,042

** $p < = 0,01$ * $p < = 0,05$

Tabuľka 6b / Table 6b

Spearmanove korelácie medzi štýlmi vzťahovej väzby a dimenziami interpersonálnych problémov u žien
Spearman correlations between attachment styles and dimensions of interpersonal problems of the women

Štýl vzťahovej väzby/IIP	bezpečný	neistý	bojazlivý	zaoberajúci	odmietavý
arogantnosť	0,010	0,056	0,139	0,046	-0,055
zlomyseľnosť	-0,243**	0,275**	0,394**	0,293**	-0,033
chlad	-0,450**	0,425**	0,548**	0,426**	0,079
sociálna vyhýbavosť	-0,086	0,219*	0,254**	0,253**	-0,104
neasertivita	-0,087	0,032	-0,027	0,037	0,031
prílišná prispôsobivosť	-0,247**	0,203*	0,160	0,378**	-0,126
prílišné sebaobetovanie	0,020	0,063	-0,092	0,060	0,143
intruzívnosť	-0,179*	0,066	0,088	0,170	-0,119
celkové skóre IIP	-0,270**	0,359**	0,339**	0,426**	0,006

** $p < = 0,01$ * $p < = 0,05$

Tabuľka 7 / Table 7

Spearmanove korelácie medzi IIP a DAST-20, MAST
Spearman correlations between IIP and DAST-20, MAST

IIP	DAST		MAST		DAST	
	muži	ženy	muži	ženy	celý súbor	
arogantnosť	0,491**	0,004	0,261	-0,013	0,129	0,062
zlomyseľnosť	0,278*	0,315**	-0,198	0,277**	0,311**	0,108
chlad	0,339*	0,063	-0,194	0,085	0,174*	-0,009
sociálna vyhýbavosť	0,103	0,241**	-0,439**	0,094	0,211**	0,004
neasertivita	-0,107	-0,119	-0,081	0,036	-0,115	-0,010
prílišná prispôsobivosť	-0,221	0,114	-0,057	0,241**	0,002	0,132
prílišné sebaobetovanie	0,123	-0,190*	0,149	-0,016	-0,081	0,019
intruzívnosť	0,267	0,234*	0,383**	0,229**	0,243**	0,251**
celkové skóre IIP	0,294*	0,194*	0,019	0,198*	0,228**	0,127

** p <= 0,01 * p <= 0,05

Ženy s vyšším skóre rizikového užívania nelegálnych drog ťažko vytvárajú dlhodobé vzťahy s inými a majú problémy prežívať vzťahovú blízkosť. V prítomnosti druhých ľudí prežívajú úzkosť a zahanbenie. Intruzívnosť zahrnuje extraverziu, ale aj problémy tráviť čas o samote a prílišné otváranie sa pri kontakte s druhými ľuďmi.

Výsledky korelačnej analýzy medzi celkovým skóre v dotazníku MAST a škálou interpersonálnych problémov u mužov preukázali signifikantný vzťah medzi skóre v MAST a skóre v subškále intruzívnosť a sociálna vyhýbavosť dotazníka IIP. Muži dosahujúci vyššie skóre v dotazníku užívania alkoholu sú menej sociálne vyhýbaví a majú problémy tráviť čas o samote. Ženy skórujúce vyššie v dotazníku MAST dosahujú vyššie skóre v celkovej miere interpersonálnych problémov, v dimenzii zlomyseľnosť, prílišná prispôsobivosť, intruzívnosť. Ženy s vyššou mierou rizikového užívania alkoholu tak vykazujú väčšiu mieru interpersonálnych problémov, častejšie prežívajú hnev a podráždenie, sú prehnane submisívne, majú problém tráviť čas o samote.

● 6 DISKUSIA

Naše zistenia o výskyte rizikového užívania alkoholu a nelegálnych drog sú podobné zisteniam iných autorov, napr. Klimas (2010) uvádza na vzorke 179 vysokoškolákov nadmerné užívanie drog u 4,5 % a alkoholu u 24 % vysokoškolských študentov. Csémy s kolegami (2004) uvádzajú nadmerné pitie u 32 % mužov a 21 % žien. Hoci výsledky získané na celom súbore môžu byť skreslené predominciou žien, výsledky viacerých štúdií poukazujú na nárast výskytu rizikového užívania psychoaktívnych látok u žien a na stieranie rozdielov medzi mužmi a ženami v zneužívaní al-

koholu a nelegálnych drog. Napr. štúdia ESPAD (Hibell et al., 2012) poukazuje na nárast ťažkého epizodického pitia u dievčat z 29 % na 38 % v porovnaní s predchádzajúcimi zisťovaniami. V správe EMCDDA (2005) je zachytený posun v smere rovnovážneho zastúpenia mužov a žien v užívaní alkoholu a niektorých nelegálnych drog.

Štatistická analýza odhalila, že vzťahová väzba vysokoškolských študentov súvisí s rizikovým užívaním nelegálnych drog a alkoholu. Rizikové užívanie nelegálnych drog ženami signifikantne súvisí s neistou vzťahovou väzbou, na pozadí ktorej stojí bojzlivý a zaoberajúci sa štýl vzťahovej väzby. U mužov rizikové užívanie nelegálnych drog negatívne koreluje s bezpečným a pozitívne s odmietavým štýlom vzťahovej väzby. Čo sa týka rizikového užívania alkoholu u mužov, odhalila štatistická analýza negatívnu koreláciu s bezpečnou vzťahovou väzbou a pozitívnu s odmietavým vzťahovým štýlom. U žien sa potvrdila pozitívna korelácia so zaoberujúcim štýlom vzťahovej väzby. Naše výsledky teda tiež čiastočne potvrdzujú teoretické predpoklady a výsledky štúdií uvedených v teoretickej časti našej štúdie. Na tomto mieste môžeme ešte spomenúť štúdiu Williamsa a Baileyho (2010), ktorí tiež uvádzajú negatívnu koreláciu bezpečnej vzťahovej väzby a pozitívnu koreláciu odmietavého a bojzlivého štýlu vzťahovej väzby so závislosťou od alkoholu a iných psychoaktívnych látok. Naše zistenia poukazujú na to, že rizikové užívanie psychoaktívnych látok u mužov súvisí skôr s odmietavým štýlom vzťahovej väzby. Podľa výskumných zistení (napr. Bartholomew, Horowitz, 1991) mužov častejšie charakterizuje práve tento štýl vzťahového správania. Tento štýl vzťahového správania sa súvisí s väčšou vyhýbavosťou interpersonálnej blízkosti, nepohodou z emočného otvorenia sa a túžbou po

vzťahovej nezávislosti (Bartholomew, 1990). Tento štýl je pre mužov akoby univerzálnym, avšak niektoré prvky kultúr môžu ovplyvniť jeho prejavy (Taylor et al., 2000).

Pri hľadaní mechanizmu, ktorý môže stáť v pozadí vzťahu medzi vzťahovou väzbou a rizikovým užívaním psychoaktívnych látok, môžeme vychádzať z výskumov, ktoré identifikovali teóriu vzťahovej väzby ako dôležitý rámec pre porozumenie emocionálnych a interpersonálnych procesov, ktoré sa objavujú v priebehu života (napr. Mikulincer, Shaver, 2005; Chen, Mallinckrodt, 2002; Kassel et al., 2007; Golder et al., 2005). Teória vzťahovej väzby poskytuje aj priestor pre konceptualizovanie užívania psychoaktívnych látok ako stratégie pri regulácii prežívaného diskomfortu s blízkosťou v interpersonálnych situáciách. V súčasnosti si vzťahová väzba v dospelosti získala pozornosť ako interpersonálna premenná, ktorá by mohla viac prispieť k nášmu lepšiemu poznaniu etiológie a udržiavania problémového užívania psychoaktívnych látok (McNally et al., 2003). Výskumné poznanie poukazuje na to, že neistá vzťahová väzba môže zohrávať vo vývine zneužívania psychoaktívnych látok významnú rolu, a to prostredníctvom negatívnej afektívnej regulácie, nedostatočnej socializácie a spájaním sa s problémovými rovesníkmi (Caspers et al., 2005; McNally et al., 2003). Brennan a Shaver (1995) uvádzajú, že neistá vzťahová väzba sa spája s frekvenciou pitia a pitím alkoholu ako prostriedkom zvládania stresu. Podobné zistenia prinášajú aj Cooper et al. (1998) a Caspers s kolegami (2005). Podobne i Mikulincer a Shaver (2007) uvádzajú, že napr. ľudia s vyhýbavou vzťahovou väzbou môžu zneužívať psychoaktívne látky ako prostriedok vyhnutia sa nepríjemným pocitom.

Súčasnú psychologickú poznávanie rozpoznáva, že psychologické problémy, ku ktorým patria závislosti, ale aj interpersonálne ťažkosti, ktoré boli súčasťou nášho výskumu, a spôsoby, akými sa s nimi človek vyrovnáva, sa vyskytujú na pozadí rôznych ochorení. Mounder a jeho kolegovia (Mounder et al., 2006) uvádzajú tri mechanizmy, ktoré vedú k tomu, že ľudia s neistou vzťahovou väzbou majú vyššiu mieru chorobnosti. Prvý mechanizmus spočíva v tom, že ľudia s neistou vzťahovou väzbou vykazujú frekventnejšie prežívaný stres, majú väčšiu tendenciu vnímať stres a reagovať naň nadmernými fyziologickými reakciami. Druhý mechanizmus poukazuje na vzájomný vzťah neistej vzťahovej väzby a závislého správania v zmysle, že ľudia s neistou vzťahovou väzbou skôr podliehajú tendencii užívať napr. psychoaktívne látky alebo jedlo ako prostriedky na reguláciu svojich afektov. Podľa posledného mechanizmu disponujú ľudia s neistou vzťahovou väzbou menej efektívnym správaním zameraným na vyhľadanie pomoci.

Tu prichádzame k problematike vzťahu vzťahovej väzby a interpersonálnych problémov, ktorú sme riešili v ďalšej časti našej analýzy. Naše výsledky opätovne potvrdili, že vzťahová väzba má vzťah k jednotlivým dimenziám

interpersonálnych problémov. Hoci to je do značnej miery očakávaný výsledok, v našom výskume sme podrobnejšie opísali, ako jednotlivé štýly vzťahovej väzby súvisia s dimenziami interpersonálnych problémov. Bezpečná vzťahová väzba koreluje negatívne s viacerými dimenziami interpersonálnych problémov, najmä však s arogantnosťou, chladom, zlomyseľnosťou, prílišným prispôbovaním a sebaobetovaním. V koreláciách neistej vzťahovej väzby dominujú pozitívne korelácie s chladom, zlomyseľnosťou ako aj so sociálnou vyhýbavosťou. To je v súlade s mnohými zisteniami, napr. Pietromonacová a Barrettová (1997) zistili, že ľudia s neistou vzťahovou väzbou charakterizuje menšia spokojnosť so svojimi interpersonálnymi vzťahmi. Kobaková a Sceery (1988) tiež uvádzajú, že ľudia s neistou vzťahovou väzbou prežívajú nedostatok sociálnej opory, a Barrettová a Holmes (2001) zistili, že ľudia s neistou vzťahovou väzbou sú si v sociálnych interakciách neistí a prežívajú viac negatívnych emócií. Naše výsledky ukazujú, že za týmito vzťahmi je najmä bojzlivá a zaoberajúca sa vzťahová väzba, ktoré korelujú s uvedenými interpersonálnymi problémami. Odmietavá vzťahová väzba s dimenziami IIP signifikantne koreluje len u mužov, a to s dimenziou prílišného prispôbovania, s ktorým ale koreluje negatívne (odmietavá vzťahová väzba znižuje úroveň prílišného prispôbovania sa) a pozitívne s prílišným sebaobetovaním. Na základe toho sa však nedá tvrdiť, že odmietavá vzťahová väzba môže znižovať úroveň interpersonálnych problémov, pretože je charakterizovaná odstupom od ostatných ľudí, ktorý zabraňuje otvorenému prežívaniu problémov vo vzťahu (Mikulincer, Shaver, 2007). Keďže tento odstup je uvedomovaný a osobou akceptovaný ako dobré riešenie, neprejavuje sa ani zvýšeným skóre v iných dimenziách, napr. v dimenzii chlad.

● 7 ZÁVER

Vzťahová väzba je v poslednom desaťročí často používaný koncept pre vysvetlenie rôznych foriem dospelého správania v oblasti interpersonálneho fungovania aj v oblasti optimálneho fungovania osobnosti. V našej štúdiu, ktorá sa zamerala na potvrdenie vzťahu medzi vzťahovou väzbou a rizikovým užívaním psychoaktívnych látok a tiež na súvislosť s interpersonálnymi problémami v tomto vzťahu, sme potvrdili vo výskumnom súbore vysokoškolských študentov dvoch univerzít v Slovenskej republike súvis ich vzťahovej väzby s rizikovým užívaním nelegálnych drog a alkoholu. Potvrdili sme, že veľkosť interpersonálnych problémov vysokoškolských študentov zahrnutých do nášho výskumu súvisia s neistou vzťahovou väzbou a rizikovým užívaním nelegálnych drog a alkoholu. Tento výsledok môže pomôcť pri prevencii rizikového užívania psychoaktívnych látok, konkrétne u vysokoškolských študentov s neistou vzťahovou väzbou je vhodné zamerať pozornosť na zlepšenie ich interpersonálneho fungovania. Na druhej strane, náš výskum má aj obmedzenia, konkrétne spomenieme použitie sebaový-

povedových metód pri meraní premenných, čo môže znamenať skreslenie seba-percepciou, a tiež predomnancia žien vo výskumnej vzorke.

Rola autorov: Richard Wolt aj Peter Halama pripravili dizajn výskumu. Richard Wolt realizoval zber výskumných dát a spoločne s Petrom Halamom previedli štatistickú analýzu. Richard Wolt pripravil teoretický úvod práce a následne obidvaja autori pripravili výskumnú časť práce. Obidvaja autori previedli záverečné korektúry a schválili konečnú podobu manuskriptu.

Konflikt záujmov: Bez konfliktu záujmov.

The role of the authors: Both Richard Wolt and Peter Halama designed the research study. Richard Wolt collected the study data and, together with Peter Halama, performed the statistical analysis. Richard Wolt drew up the theoretical introduction to the paper and both authors then drafted its research section. Both authors were involved in the final revisions of the text and endorsed the latest wording of the manuscript.

Declaration of interest: There is no conflict of interest involved.

LITERATURA / REFERENCES

- Adamovová, L., Halama, P. (2009). *Vzťahová väzba a religiozita*. Bratislava: SAP.
- Barrett, P. M., Holmes, J. (2001). Attachment relationships as predictors of cognitive interpretation and response bias in late adolescence. *Journal of Child and Family Studies*, 10 (1), 51–64.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance in intimacy: an attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7 (2), 147–178.
- Bartholomew, K., Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226–244.
- Bartholomew, K., Thompson, J. M. (1995). The application of attachment theory to counseling psychology. *The Counseling Psychologist*, 23 (3), 484–490.
- Bowlby, J. (2010) *Vazba. Teorie kvality raných vzťahů mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál.
- Brennan, K. A., Shaver, P. R. (1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation and romantic relationship functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21 (3), 267–283.
- Carver, C. S. (1997). Adult attachment and personality: Converging evidence and a new measure. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23 (8), 865–883.
- Caspers, K. M., Cadoret, R. J., Langbehn, D., Yucuis, R., Trotman, B. (2005). Contributions of attachment style and perceived social support to life time use of illicit substances. *Addictive Behaviors*, 30 (5), 1007–1011.
- Chen, E. C., Mallinckrodt, B. (2002). Attachment, group attraction and self-other agreement in interpersonal circumplex problems and perceptions of group members. *Group Dynamics: Theory, Research and Practice*, 6 (4), 311–324.
- Cooper, M. L., Shaver, P. R., Collins, N. L. (1998). Attachment styles, emotion regulation and adjustment in adolescence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74 (5), 1380–1397.
- Csémy, L., Hrachovinová, T., Krch, D. F. (2004). Alkohol a jiné drogy ve vysokoškolské populaci: rozsah, kontext, rizika. *Adiktologie*, 4 (2), 124–135.
- EMCDDA. (2005). *Differences in patterns of drug use between women and men*. Lisbon: EMCDDA.
- Gallo, L. C., Smith, T. W., Ruiz, J. M. (2003). An interpersonal analysis of adult attachment style: Circumplex descriptions, recalled developmental experiences, self-representations and interpersonal functioning in adulthood. *Journal of Personality*, 71 (2), 141–181.
- Golder, S., Gillmore, M. R., Spieker, S., Morrison, D. (2005). Substance use, related problem behaviors and adult attachment in a sample of high risk older adolescent women. *Journal of Child and Family Studies*, 14 (2), 181–193.
- Griffin, D., Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67 (3), 430–445.
- Hibell, B., Guttormsson, U., Ahlström, G., Balakireva, O., Bjarnason, T., Kokkevi, A., Kraus, L. (2012). *The 2011 ESPAD Report. Substance use among students in 36 European countries*. Stockholm: CAN.
- Horowitz, L. M., Rosenberg, S., E., Bartholomew, K. (1993). Interpersonal problems, attachment styles and outcome in brief dynamic psychotherapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61 (4), 549–560.
- Kassel, J. D., Wardle, M., Roberts, J. E. (2007). Adult attachment security and college student substance use. *Addictive Behaviors*, 32 (6), 1164–1176.
- Kenny, M. E., Rice, K. G. (1995). Attachment to parents and adjustment in late adolescent college students: Current status, applications and future considerations. *The Counseling Psychologist*, 23 (3), 433–456.
- Klimas, J., Halama, P. (2008). Konštruktívna validita skrátenej verzie Inventára interpersonálnych problémov (IIP-32) na súbore klientov so závislosťou. In: J. Grác, P. Halama (Eds.), *Acta Psychologica Tyrnaviensis 11–12* (pp. 69–79). Trnava: Filozofická fakulta TU.
- Klimas, J. (2010). Interpersonálne problémy, drogy a alkohol u študentov/tiek VŠ. In: I. Sarmány Schuller, M. Bratská (Eds.), *Premeny psychológie v európskom priestore, 27. Psychologické dni, Zborník príspevkov* (pp. 166–170). Bratislava: Stimul.
- Kobak, R. R., Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation and regulation of self and others. *Child Development*, 59 (1), 135–146.
- Larose, S., Bernier, A., Tarabulsy, G. M. (2005). Attachment state of mind, learning dispositions and academic performance during the college transition. *Developmental Psychology*, 41 (1), 281–289.
- Ma, K. (2006). Attachment theory in adult psychiatry. *Advances in Psychiatric Treatment*, 12 (6), 440–449.
- McNally, A. M., Palfai, T. P., Levine, R. V., Moore, B. M. (2003). Attachment dimensions and drinking-related problems among young adults: the mediational role of coping motives. *Addictive Behaviors*, 28 (6), 1115–1127.
- Mikulincer, M., Florian, V. (1998). The relationship between adult attachment styles and emotional and cognitive reactions to stressful events. In: J. Simpson, S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 143–165). New York: Guilford Press.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R. (2005). Attachment theory and emotions in close relationships: Exploring attachment-related dynamics of emotional reactions to relational events. *Personal Relationships*, 12 (2), 149–168.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood*. New York: Guilford Press.

- Mikulincer, M., Shaver, P. R. (2008). Adult attachment and affect regulation. In: J. Cassidy, P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment* (pp. 503–531). London: Guildford Press.
- Moulder, R.G. et al. (2006). The relationship of attachment insecurity to subjective stress and autonomic function during standardized acute stress in healthy adults. *Journal of Psychosomatic Research*, 60 (3), 283–290.
- Nofhle, E., E., Shaver, P. R. (2006). Attachment dimensions and the big five personality traits: Associations and comparative ability to predict relationship quality. *Journal of Research in Personality*, 40 (2), 179–208.
- Pietromonaco, P. R., Barrett, L. F. (1997). Working models of attachment and daily social interactions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73 (6), 1409–1423.
- Selzer, M. L. (1971). The Michigan Alcoholism Screening Test: The request for a new diagnostic instrument. *American Journal of Psychiatry*, 127 (12), 1653–1658.
- Skinner, H. A. (1982). Drug Abuse Screening Test. *Addictive Behavior*, 7 (4), 363–371.
- Soldz, S., Budman, S., Demby, A., Merry, J. (1995). A short form of the Inventory of Interpersonal Problems Circumplex Scales. *Assessment*, 2 (1), 53–63.
- Taylor, S. E., Klein, L. C., Lewis, B. P., Gruenewald, T. L., Gurung, R. A. R., Updegraff, J. A. (2000). Behavioral responses to stress in females. Tend-and-befriend not fight-or-flight. *Psychological Review*, 107 (3), 411–429.
- Williams, L. A., Bailey, S. J. (2010). Associations between adult attachment ratings and healthy conditions. Evidence from the National comorbidity survey replication. *Health Psychology*, 29 (4), 446–453.
- Zeinali, A., Sharifi, H., Enayati, M., Asgari, P., Pasha, G. (2011). The mediational pathway among parenting styles, attachment styles and self-regulation with addiction susceptibility of adolescents. *Journal of Medical Sciences Research*, 16 (9), 1105–1121.

K O N F E R E N C E

Vážené kolegyně, kolegové,

srdečně vás zveme na mezinárodní konferenci (**Nové horizonty protidrogové politiky ve středoevropských metropolích**), která se bude konat 25. 9. – 27. 9. 2014 v Praze 6-Dejvicích v Národní technické knihovně, Technická 6/2710.

Konference je rozdělena do několika tematických okruhů. Cílem konference je definování a představení efektivních a realistických protidrogových politik ve velkých metropolích Evropy. **Hlavní témata konference:**

1/ *Problematika snižování zdravotních a sociálních rizik v oblasti protidrogové politiky*

2/ *Problematika ochrany veřejného zdraví a veřejného pořádku*

3/ *Problematika bezdomovectví u osob se závislostmi*

4/ *Spolupráce poskytovatelů zdravotních a sociálních služeb s policejními složkami při realizaci protidrogových politik*

Konference je určena zejména pro:

- zástupce měst pro zdravotní a sociální problematiku
- policejní složky
- protidrogové koordinátory
- poskytovatele služeb (adiktologické a sociální služby)

Připravili jsme pro vás zajímavý doprovodný program. Úvodní recepce ve čtvrtek 25. 9. 2014 proběhne za účasti pana primátora RNDr. Tomáše Hudečka, PhD. V pátek 26. 9. 2014 bude uspořádána recepce v rezidenci primátora hl. m. Prahy, Mariánské náměstí.

Termín pro přihlašování abstrakt je 30. 6. 2014.

Podrobnější informace můžete nalézt na webové adrese: <http://drug-horizon-prague.cz/>

Těšíme se na vás!

Mgr. Jindřich Vobořil, Pg.Dip.
Prezident konference

PhDr. Matuš Šucha, Ph.D.
Předseda organizačního výboru konference

Případné dotazy zaslejte na email:
maierovaeva@seznam.cz